

Ski kommune

Kvalitetskjenntegn for godt språkarbeid i barnehagene

Kvalitetskjenntegn for godt språkarbeid i barnehagene er utarbeidet av en prosjektgruppe bestående av representanter fra Pedagogisk psykologisk tjeneste (PPT), Spesialpedagogisk team (SPT), barnehagene, Skole og barnehageavdelingen og Virksomhet kommunale barnehager.

Innhold

Kvalitetskjenneegn	4
Godt språkarbeid	4
Hvordan jobbe med kvalitetskjenneegn i refleksjonsverktøyet:	5
Aktuell litteratur:	6
Refleksjonsverktøy	7

Kvalitetskjenne­tegn

Ski kommune har utarbeidet kvalitetskjenne­tegn for god språk­arbeid i barnehagene. Kvalitetskjenne­tegnene er bygget inn i et refleksjons­verktøy som skal gi støtte til arbeidet med å videre­utvikle kvaliteten på barnehagens språk­arbeid. Kvalitetskjenne­tegnene bygger på Utdannings­direktoratets refleksjons­verktøy: *Språk og språk­miljø - Refleksjons­verktøy for barnehagen*, og er utvidet og tilpasset til bruk i Ski kommune.

Godt språk­arbeid

I dokumentet *Kompetanse for fremtidens barnehage: Strategi for kompetanse og rekruttering 2014 – 2020* (Kunnskaps­departementet 2013) fremheves betydningen av et er et godt språk­miljø for alle barn. I Ski kommunes *Handlings­plan (2013-2022) for barnehage, skole og SFO* er arbeid med språk et av satsnings­områdene innenfor Grunn­leggende ferdigheter. Språk er derfor et av satsnings­områdene som skal være førende for barnehagenes arbeid med kompetanse­utvikling i årene framover.

Godt språk­arbeid handler om personalets kunnskaper og kompetanse i hvordan barnehagen kan fremme god språk­utvikling gjennom hele dagen, samt systematisk arbeid knyttet til bruk av bøker, samtaler, språk­verktøy og planlagte språk­aktiviteter. Godt språk­arbeid innebærer progresjon i arbeidet med utgangspunkt i det enkelte barn og barnegruppas forutsetninger.

Godt språk­miljø innebærer at det finnes og gis rom for mange former for kommunikasjon gjennom fysiske, estetiske og verbale uttrykk. (Kunnskaps­departementet 2013) Arbeid med språk­miljø går inn i alle deler av ramme­planens innhold og oppgaver, og inkluderer alle barn uavhengig av både språk­lig bakgrunn og kompetanse. Det legges også vekt på at tidlig og god språk­stimulering er en viktig del av barnehagens innhold.

Når det gjelder barn med vansker knyttet til språk, sosial og emosjonell fungering (som for eksempel sterk sjenanse, selektiv mutisme og stotring / stamming) må Logopedisk team eller PPT kontaktes for å vurdere hvilke språk­tiltak som er best egnet.

Til grunn for alt arbeid i barnehagene, også arbeid med språk, ligger god kvalitet i voksen - barn relasjonen. Dette innebærer at relasjonen og samspillet mellom voksne og barn er preget av anerkjennelse, trygghet, likeverd og de voksnes tilstedeværelse. Dette krever bevisst og systematisk jobbing med voksenrollen og med organisering av hverdagen, ved for eksempel bruk av smågrupper.

Hvordan jobbe med kvalitetskjenne­tegn i refleksjonsverktøyet:

Refleksjonsverktøyet skal brukes for å kartlegge nåværende praksis i barnehagens språk­arbeid. Hensikten er å kartlegge hvor god praksisen på barnehagens språk­arbeid er i forhold til kvalitetskjenne­tegnene, og komme frem til en omforent forståelse av hva man bør jobbe videre med for å utvikle den enkelte avdelings og barnehagens praksis.

Kvalitetskjenne­tegnene er formulert som påstander som man skal vurdere barnehagens praksis mot. Påstandene beskriver de voksnes handlinger og kunnskaper rundt språk­arbeid og er utformet i «vi- form». Det betyr at den enkelte skal svare ut i fra avdelings­/barnehagens praksis som helhet, og ikke kun ut i fra egen praksis.

Det bør settes av tid på planleggingsdager, personalmøter og avdelingsmøter til dette arbeidet slik at alle ansatte involveres. Følgende fremgangsmåte er en god start:

- Alle ansatte gjør sin egen vurdering i refleksjonsverktøyet.
- Avdelingen går sammen gjennom skjemaet og begrunner hvorfor man har krysset av i rute A, B, C, D. I denne runden er refleksjonen viktig, og det kan være nyttig å ha med seg hjelpes­pørsmål som: Hvorfor skåret jeg oss der? Hva er grunnen til at vi vurderer det ulikt?
- Avdelingen velger ut noen områder for videre arbeid, setter opp mål, tiltak og frist for dette arbeidet. Vedlagt ligger to ulike skjema og barnehagen velger selv hvilket de vil bruke.
- Styrer og barnehagens lederteam går gjennom arbeidet som er gjort på den enkelte avdeling og beskriver barnehagens styrker og utviklings­områder innenfor området, hvilke mål som er satt for videre arbeid og når dette skal evalueres.
- Styrer rapporterer barnehagens arbeid til skole- og barnehage­avdelingen i forbindelse med Tilstandsrapporten for barnehage, skole og SFO.

Verktøyet kan jobbes med på ulike måter, og barnehagen må selv vurdere hva er hensiktsmessig.

Aktuell litteratur:

- **Aukrust, V. G.** (2005) *Tidlig språkstimulering og livslang læring – en kunnskapsoversikt*. Oslo: UIO, Pedagogisk forskningsinstitutt
- **Bjerkan, K.M., Monsrud, M-B, Thurmann-Moe, A.C.** (2013) *Ordforråd hos flerspråklige barn*. Gyldendal Akademisk
- **Brendeland, T.A** (2012) *Fortell med meg*. Oslo: Pedagogisk forum
- **Broström, S.** (2013) *Dialogisk lesing*. Oslo: Pedagogisk forum
- **Bråthen, N.I.** (2012) *Språkkista. Praktisk språkstimulering I barnehagen*. GAN Aschehoug
- **Espenakk, U., Frost,J., Færevaa M. K., Horn, E., Løge, I.K., Solheim, R. G., Wagner; Å. K. H.** *TRAS Observasjon av språk i daglig samspill*. Infovest forlag
- **Giæver, K** (2014). *Inkluderende språkfelleskap i barnehagen*. Bergen: Fagbokforlaget
- **Gjems, L. og Løkken, G.** (red) (2011) *Barns læring om språk og gjennom språk*. Oslo: Cappelen Damm
- **Hagtvedt, B.E.** (2012) *Språkstimulering. Tale og skrift I førskolealder*. Cappelen Akademisk
- **Hoel, T.** (2011) *Lesefrø. Språkstimulering gjennom leseaktiviteter i barnehagen*. Oslo: Cappelen Damm akademisk
- **Høigaard, A.** (2006) *Barns språkutvikling – muntlig og skriftlig*. Oslo: Tano Aschehoug
- **Løge, I.K., Leidland, K., Mellegaard, M.R., Olsen, A.H.S., Waldelan, T.** *Alle med. Håndbok*. Infovest forlag
- **Kunnskapsdepartementet** (2006) *Temahefte om språklig og kulturelt mangfold* (red. Marit Gjervan) http://www.regjeringen.no/upload/kilde/kd/red/2006/0107/ddd/pdfv/290160-temahefte_om_spraklig_og_kulturelt_mangfold.pdf
- **Kunnskapsdepartementet** (2006) *Rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver* <http://www.regjeringen.no/upload/KD/Vedlegg/barnehager/rammeplanen.pdf>
- **Kunnskapsdepartementet** (2009) *Temahefte om språkmiljø og språkstimulering i barnehagen*. (Høigård, A. mfl.) Oslo. http://www.udir.no/globalassets/upload/barnehage/pedagogikk/temahefter/temahefte-om_sprakmiljo_og_sprakstimulering_i_barnehagen_bokmal_web.pdf
- **Kunnskapsdepartementet** (2010) NOU 2010:7 - *Mangfold og mestring* <http://www.regjeringen.no/en/dep/kd/dok/nouer/2010/NOU-2010-7.html?id=606151>
- **Kunnskapsdepartementet** (2011) *Vurdering av verktøy som brukes til å kartlegge barns språk i norske barnehager, rapport fra ekspertutvalg nedsatt av Kunnskapsdepartementet*. Oslo: Kunnskapsdepartementet https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kd/vedlegg/barnehager/rapporter-og-planer/ekspertgruppe/vurdering_av_verktoy_2011.pdf
- **Kunnskapsdepartementet** (2013) *Språk i barnehagen. Mye mer enn bare prat*. <http://www.udir.no/Barnehage/Stotterressurser/Sprak/sprakveileder/>
- **Malinovsky, L.** *Snakkepakken året rundt*
- **Palsdottir, H.** (2008) *Språkglede I barnehagen. Lek med kommunikasjon, språk og tekst*. Oslo: Kommuneforlaget
- **Sandvik, M., Spurkeland. M.** (2009) *Lær meg norsk før skolestart! Språkstimuleringe og dokumentasjon I den flerkulturelle barnehagen*. Cappelen Damm Akademisk

Refleksjonsverktøy

A – Praksis er svært god, B- praksis er god
 C- Praksis må endres, D – vet ikke, E – eventuelle kommentarer

1

Barnehagens arbeid med språkmiljø og språkstimulering

	A	B	C	D	E
Samtaler					
Vi organiserer dagen med smågrupper for å fremme gode samtaler mellom voksne og barn i hverdagsaktiviteter.					
I barnehagen oppfordrer vi barna til å snakke om det de tenker og føler.					
Vi i barnehagen er gode til å stille åpne spørsmål og undre oss sammen med barna.					
I vår barnehage tilpasser vi samtalene til barnas alder og språklige nivå.					
Vi tar utgangspunkt i barnets interesser og erfaringer og bygger videre på dette i samtaler.					
Vi er aktivt lyttende voksne som gir respons i samhandling med barna.					
Vi setter ord på handlinger og gjenstander i hverdagsaktiviteter.					
Vi er bevisste på forskjellen mellom spørsmål, beskjeder og samtaler.					
Vi gjentar og utvider barnets ytringer og temaer de er opptatt av i dialogen.					
Vi er bevisste i bruken av åpne og lukkede spørsmål i vår dialog med barn.					
Fortellinger					
Vi oppmuntrer barna til å fortelle om egne opplevelser utenfor barnehagen.					
Vi voksne støtter egne fortellinger med illustrasjoner og/eller konkrete.					
Vi voksne bruker fantasi og humor når vi forteller for barna.					
I vår barnehage skriver vi ned noen av barnas fortellinger.					
Aktiviteter og opplevelser					
Vi forbereder barna med samtaler før vi skal oppleve noe sammen.					
Vi bruker foto og gjenstander fra opplevelser og aktiviteter aktivt i samtaler.					

**A – Praksis er svært god, B- praksis er god
C- Praksis må endres, D – vet ikke, E – eventuelle kommentarer**

Vi bruker barnas minner og opplevelser aktivt i samtaler.					
Lek I vår barnehage deltar personalet aktivt i leken med barna innendørs.					
Vi voksne deltar aktivt i leken med barna utendørs.					
Vi gir språklig støtte i lek til barn som trenger det.					
I barnehagen organiserer vi ulike typer lek for å involvere ulike barn.					
Bøker I barnehagen leser vi med barna flere ganger i uka.					
I barnehagen leser vi med barna i små grupper.					
I vår barnehage oppfordrer vi barna til å delta aktivt språklig når vi leser bøker.					
I barnehagen snakker vi med barna om bøker vi har lest.					
Vi bruker biblioteket og tilbudet de kan gi.					
Ord og begreper Vi bruker konkrete eller illustrasjoner når vi forklarer nye ord.					
Vi snakker om og forklarer nye og vanskelig ord vi møter i hverdagen.					
Vi bruker språket både situasjonsavhengig og situasjonsuavhengig, tilpasset barnets språkutvikling.					
Vi bruker ulike språkverktøy, som for eksempel Språkkista og Snakkepakken, aktivt i det daglige arbeidet.					
Vi jobber systematisk med utvikling av barns ordforråd.					
Språklig bevissthet Vi leker med ord og lager tulleord i hverdagen.					
I barnehagen oppmuntrer vi barna til å lytte til lyder og rytmer i språket.					
Vi bruker «Tidlig innsats for god lesestart» i førskolegruppa.					

A – Praksis er svært god, B- praksis er god
 C- Praksis må endres, D – vet ikke, E – eventuelle kommentarer

2

Barnehagens arbeid med dokumentasjon og vurdering av språk

	A	B	C	D	E
Språkmiljø Vi lytter til barn innspill og initiativ for å sikre barns medvirkning når vi skal skape et godt språkmiljø.					
Vi har avtalte observasjoner av hverandre, for å gi positive og konstruktive tilbakemeldinger i arbeidet mot måloppnåelse.					
Språkarbeid i hverdagsaktiviteter er kunnskapsbasert, planlagt og begrunnet.					
Enkeltbarnet I barnehagen har vi god kompetanse når det gjelder bruk av observasjon og annen kartlegging av språk.					
Vi voksne reflekterer sammen rundt observasjoner vi gjør av barnas språk.					
I vår barnehage danner observasjoner og vurderinger utgangspunkt for å gi det enkelte barnet tilpassede språklige utfordringer.					
Vi har systematisk observasjon av barnas språk og språkutvikling som innebærer dokumentasjon av både enkeltbarns og barnegruppas utvikling. For eksempel ved bruk av ulike verktøy som TRAS og Alle med					
I vår barnehage har vi tilfredsstillende rutiner for oppbevaring av observasjonsskjemaer og andre kartleggingsdokumenter.					

A – Praksis er svært god, B- praksis er god
 C- Praksis må endres, D – vet ikke, E – eventuelle kommentarer

3

Barnehagens kunnskap om språktilegnelse, flerspråklighet og språkforsinkelser/språkvansker

	A	B	C	D	E
Vi støtter barna og foreldrene i å bruke sitt morsmål.					
I barnehagen leker vi med forskjellig språk, for eksempel gjennom sang, rim og regler.					
Vi har kunnskap om hvordan barn tilegner seg språk.					
Vi har kunnskap om flerspråklige barns språktilegnelse.					
Vi har kunnskap om språklige forsinkelser og språkvansker.					

4

Samarbeid om språk

	A	B	C	D	E
Foreldrene blir tidlig involvert dersom vi mener at et barn har språklige utfordringer.					
Vi har gode rutiner for å innhente informert samtykke fra foreldre i forbindelse med systematisk kartlegging.					
Vi samarbeider med tjenester utenfor barnehagen om språkarbeid i barnehagen.					
Vi kjenner rutinen for hva som skal gjøres ved bekymring for enkeltbarns språkutvikling.					

Mål og tiltak for utviklingsarbeid knyttet til godt språkarbeid i _____ barnehage.

Et mål per ark. Bruk flere ark dersom barnehagen har flere mål.

Mål: _____

Tiltak: _____

Ansvar: _____

Tidsperiode for tiltak: _____

Tidspunkt for evaluering: _____

Evalueringsmetode: _____

Videre arbeid knyttet til målet: _____

Dato: _____

Sign: _____

Godt språkarbeid i barnehagen

Vurdering av egen praksis, mål og tiltak i _____ barnehage Dato: _____ Sign: _____

	Barnehagens vurdering av egen praksis	Mål for videre arbeid	Tiltak og ansvar	Frist	Evaluering
Svært god praksis					
God praksis					
Lite god praksis					